

Joa Bergold, utredningschef LO

Vad är LO och vad gör vi?

- Facklig centralorganisation
- 13 förbund, 1 177 000 medlemmar
- Yrkesarbetande inom industri, vård, omsorg, tjänster/service, transport & kommunikation, bygg och gröna näringar.
- Kansli "LO-borgen" och 9 distrikt
- Samordnande & förhandlande
 - Kunskapande
 - Påverkande

Sverige ska
fungera

Samhällspolitiska enheten

Nationalekonomer och utredare

Ansvarar för analyser, underlag och politikutveckling

- Arbetsmarknad och utbildning
- Välfärd och socialförsäkringar
- Näringspolitik
- Ekonomiska prognoser
- Statistik

Vår stund tillsammans

- Jämlikhet och jämställdhet – hur ser utvecklingen ut?
- Fokus arbetsmarknad, arbetsliv och anställda
- Klass och könsskillnader
- Behov och vägar framåt

Ojämlikheten har ökat

Ekonomisk jämlikhet har betydelse för flera delar av människors liv:

- hälsa, boende, samhällsdeltagande, handlingsutrymme, livslängd

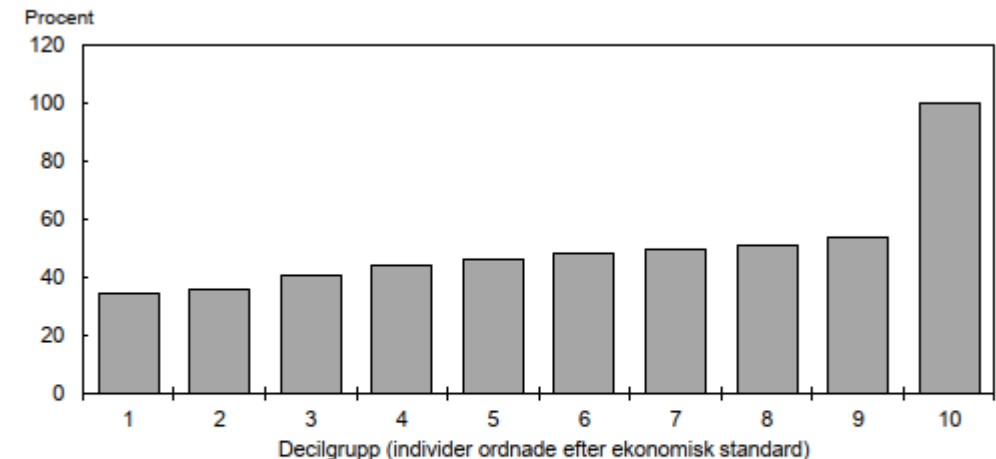
Ekonomisk ojämlikhet påverkar även samhället.

- Ojämn efterfrågan och ökade skillnader i standard

Minskad vilja till omfördelning?

- Den reala ekonomiska standarden har ökat för de flesta men inkomstskillnaderna har ökat.

Diagram 2.1 Real förändring av genomsnittlig ekonomisk standard 2003–2022

Anm.: Till decilgrupp 1 hör den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard och till decilgrupp 10 hör den tiondel som har högst ekonomisk standard. När inkomstutvecklingen studeras över tid är det av vikt att justera för effekter av en allmänt stigande prisnivå som inte bidrar till ökat välbstånd. Ett sätt att göra detta på är att mäta inkomsterna vid olika tidpunkter med prisnivån vid en tidpunkt. Ett mått i fasta priser har då skapats som mäter utvecklingen i reala termer. I diagrammet har alla inkomster beräknats i 2022 års prisnivå enligt konsumentprisindex (KPI).

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och TRIF) och egna beräkningar.

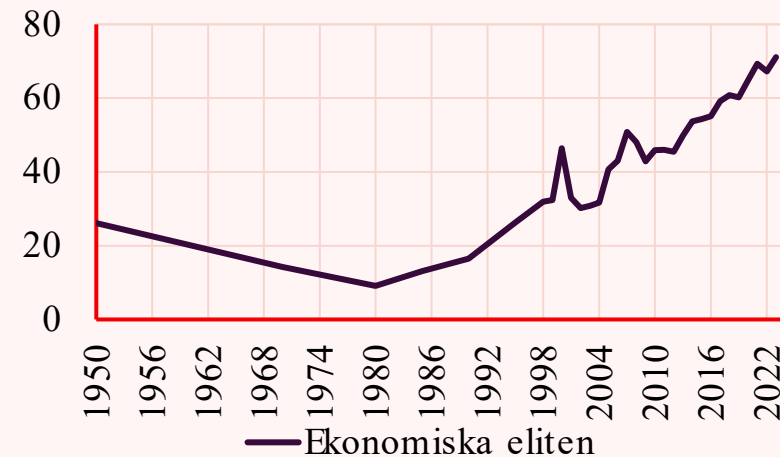
Den ökade ojämlikheten beror på att toppen drar iväg och botten har urholkats

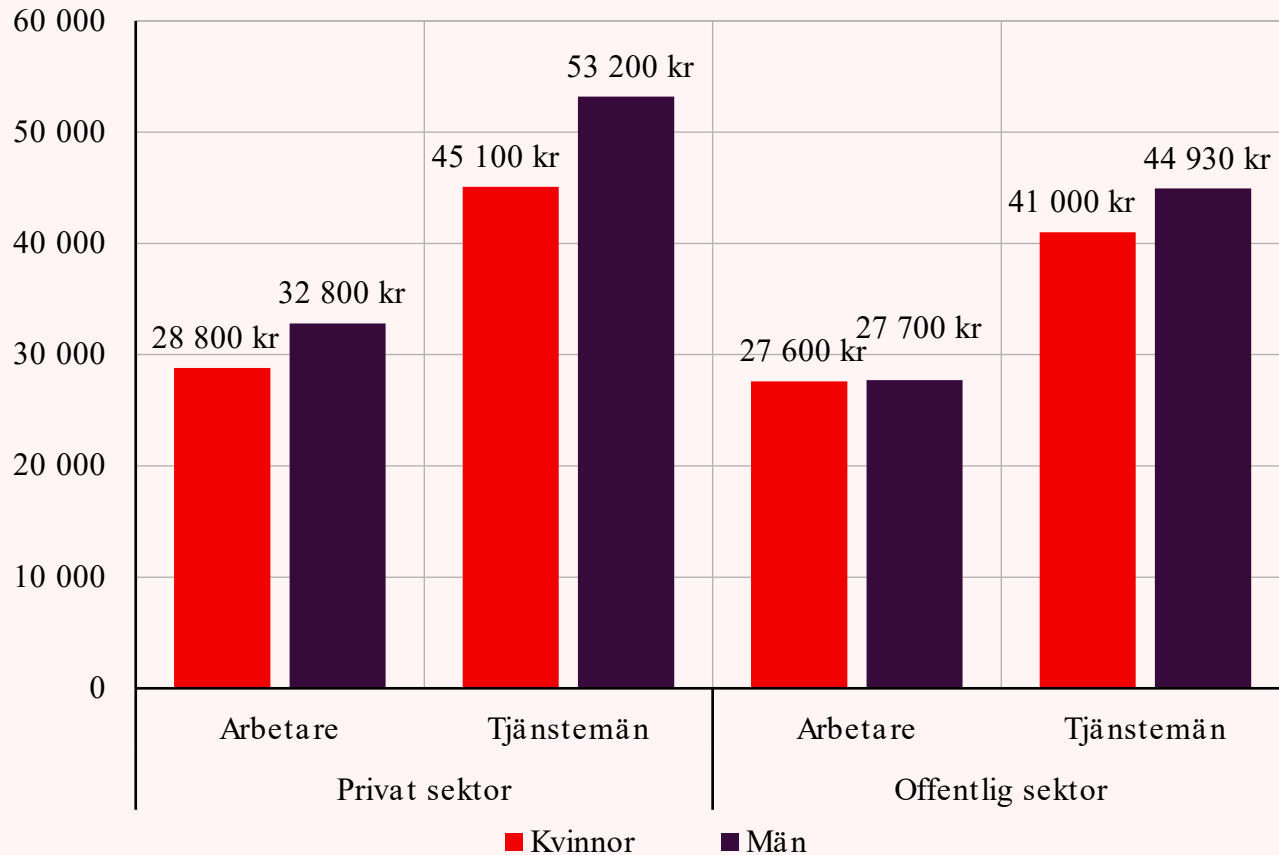
- Ökade löneskillnader inte grundorsak till inkomstojämlikhet
- **Toppen:** ökade och mer koncentrerade kapitalinkomster. Skattelättnader.
- **Botten:** lägre nivåer i socialförsäkringarna, begränsningar i ekonomiska stöd och mer osäker arbetsmarknad.
- Mindre omfördelning och begränsad tillgång till välfärd

LO mäter varje år inkomsterna för den ekonomiska makteliten. Motsvarar 71 industriarbetarlöner – och skillnaderna har ökat snabbt.

Inkomstutvecklingen för den ekonomiska eliten
Genomsnittlig sammanräknad inkomst, mätt i antal industriarbetarlöner

Lön uppdelat på arbetare och tjänstemän i privat och offentlig sektor 2023

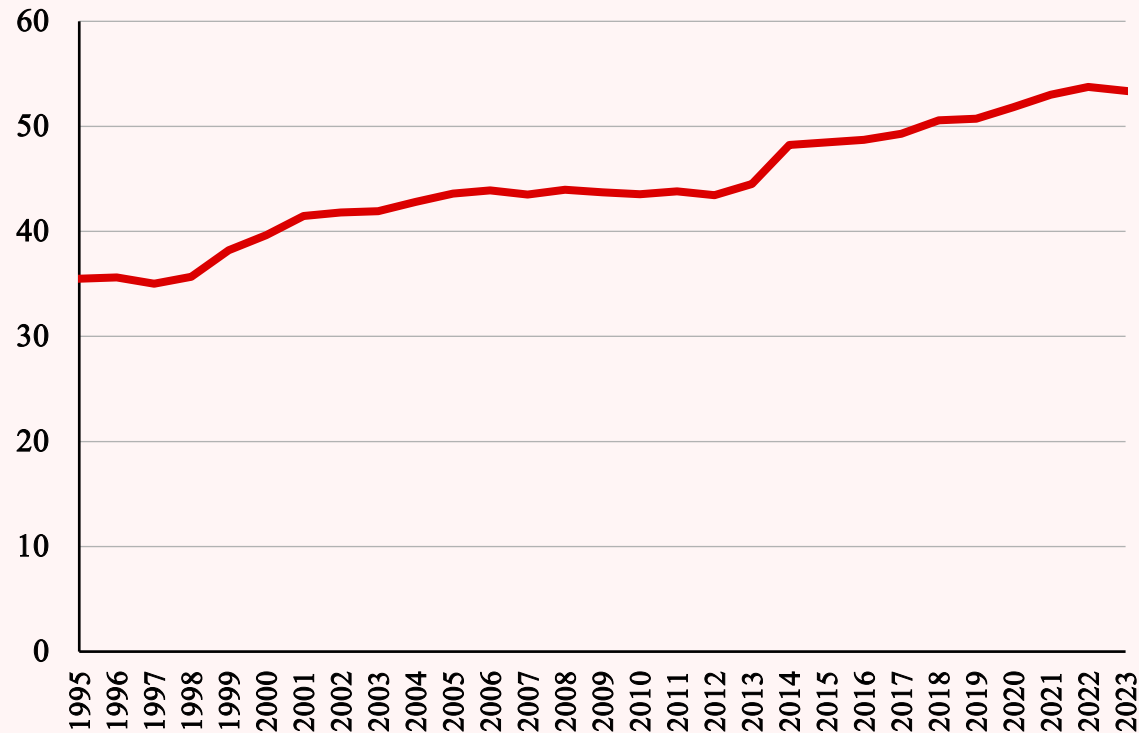

- Stora löneskillnader mellan privat och offentlig sektor, arbetare och tjänstemän samt mellan kvinnor och män.
- Medellön år 2023, uppräknat till heltid och utan tillägg för tex. OB eller övertid.

Lönegapet mellan arbetare och tjänstemän

Procentuell skillnad mellan arbetarnas och tjänstemännens medellön

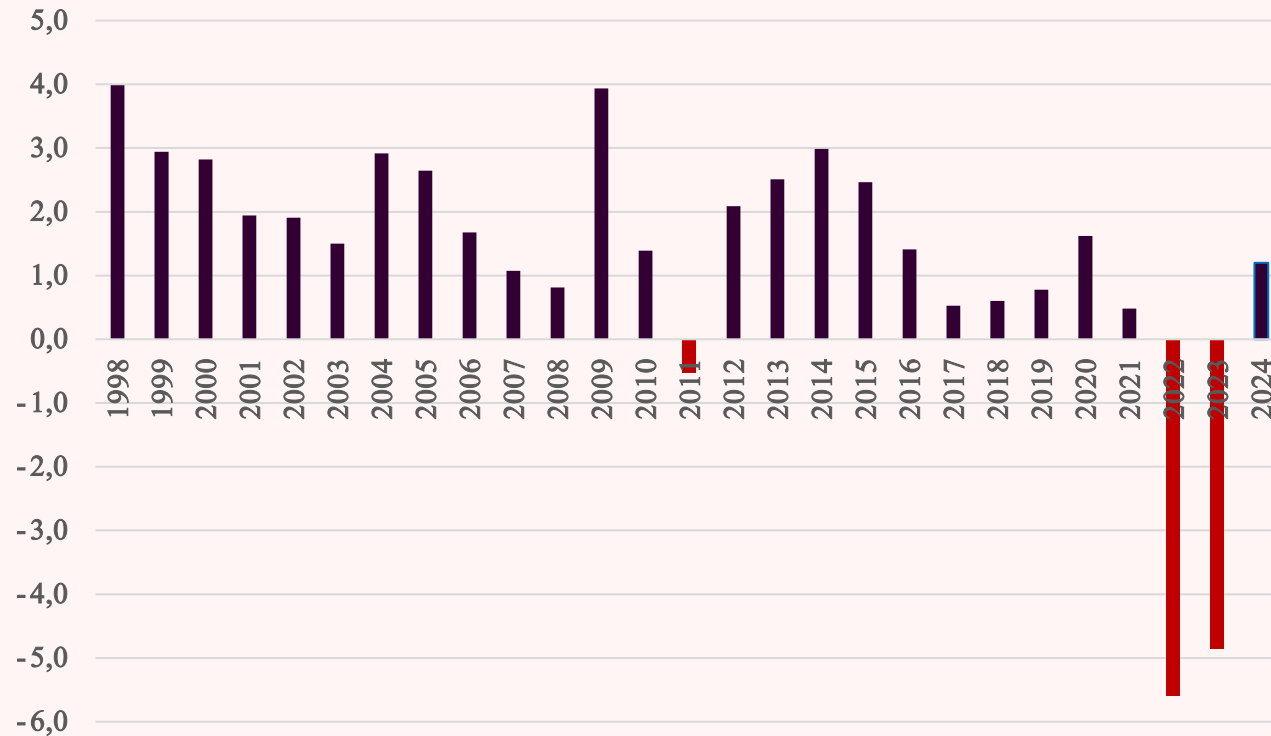
- Tjänstemännen har i snitt 53 procents högre löner än arbetarna.
- Omvänt så har arbetarna i snitt 66 procent av tjänstemännens löner.

Stökiga år bakom oss...

Reallöneutvecklingen 1998 - 2024

Årlig procentuell förändring, baserat på KPI

- Pandemi och inflation har påverkat arbetsliv och inkomster
- Kraftigt minskade reallöneökningar 22-23
- Ökade utgifter för hushållem
- Förstärkta skillnader i mellan arbetare och tjänstemän i möjlighet till flexibilitet
- De flesta arbetare kan inte jobba hemma och tappar inkomst vid karens och vabb

Och framtiden är oviss...

- Hög arbetslöshet, 10,5%i jan
- Osäker omvärld – ekonomi och säkerhet
- Stora behov av investeringar i infrastruktur, bostäder och omställning
- Försvar eller välfärd/sociala investeringar?

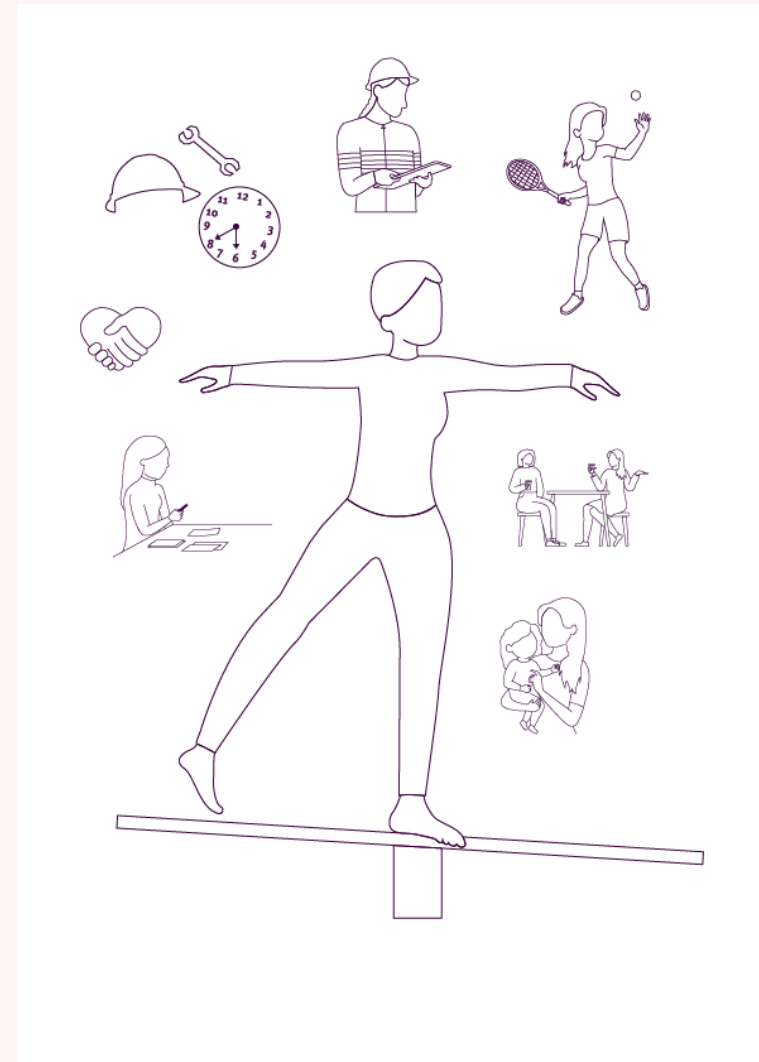
Vad sker med jämlikheten då?

Hur ser det ut med jämställdheten? Nedslag i arbetslivet

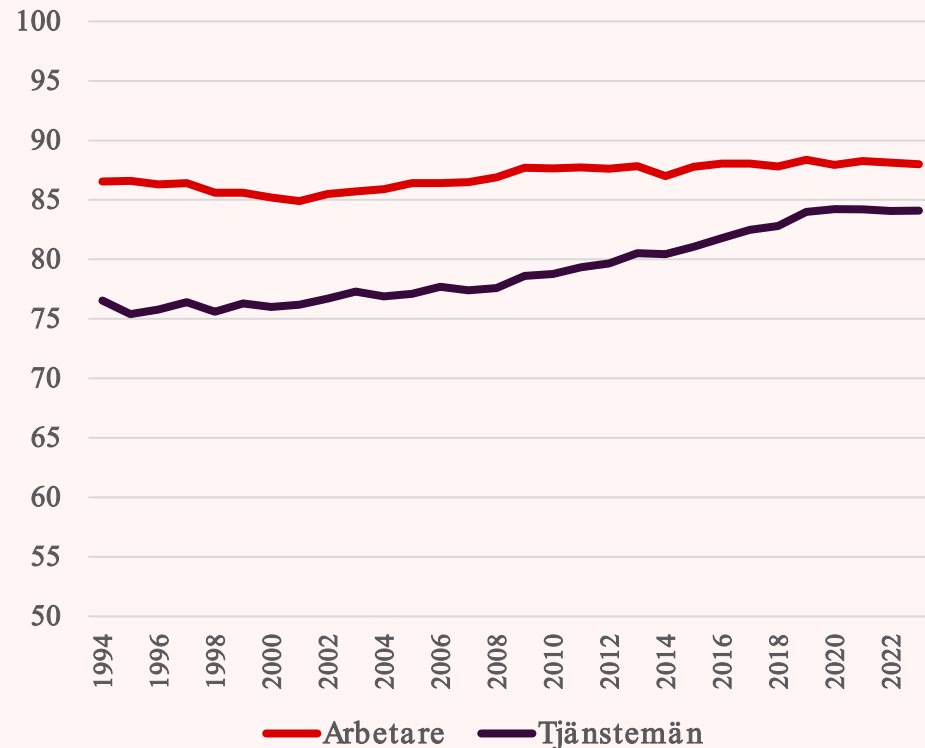
- En inkomst att försörja sig på
- Kunna kombinera arbete och familj
- Orka ett helt arbetsliv
- Vara trygg på jobbet
- Leva ett liv utanför arbetet

En inkomst att försörja sig på: löneskillnader

Kvinnors lön i procent av mäns lön
Arbetare och tjänstemän 1994 - 2023

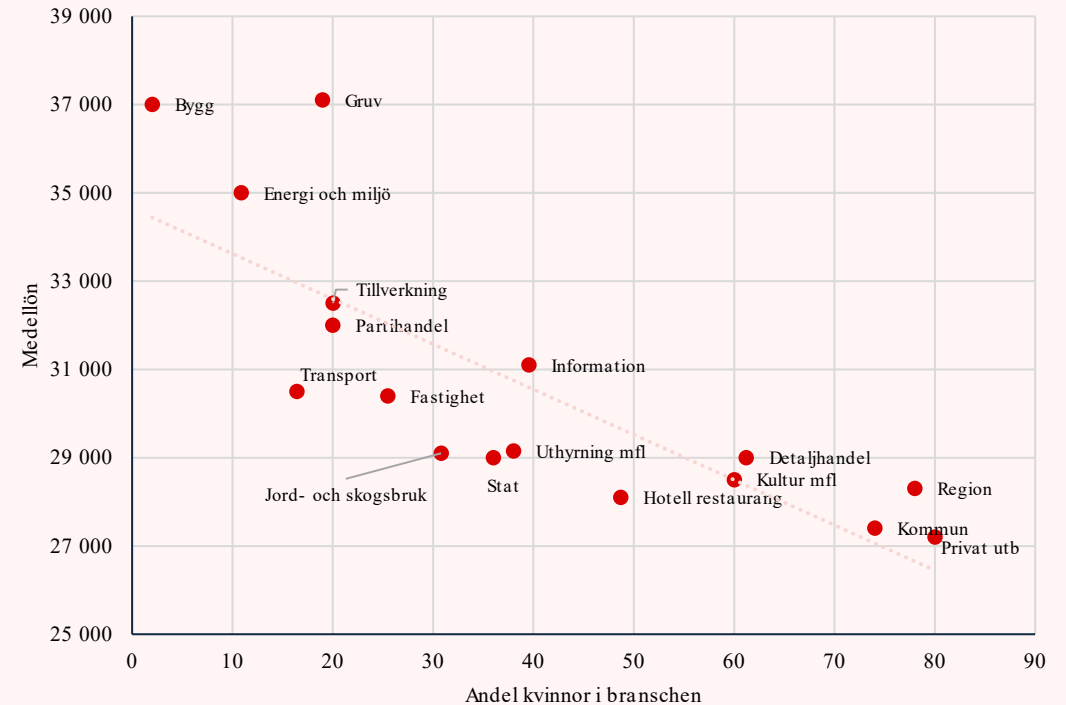
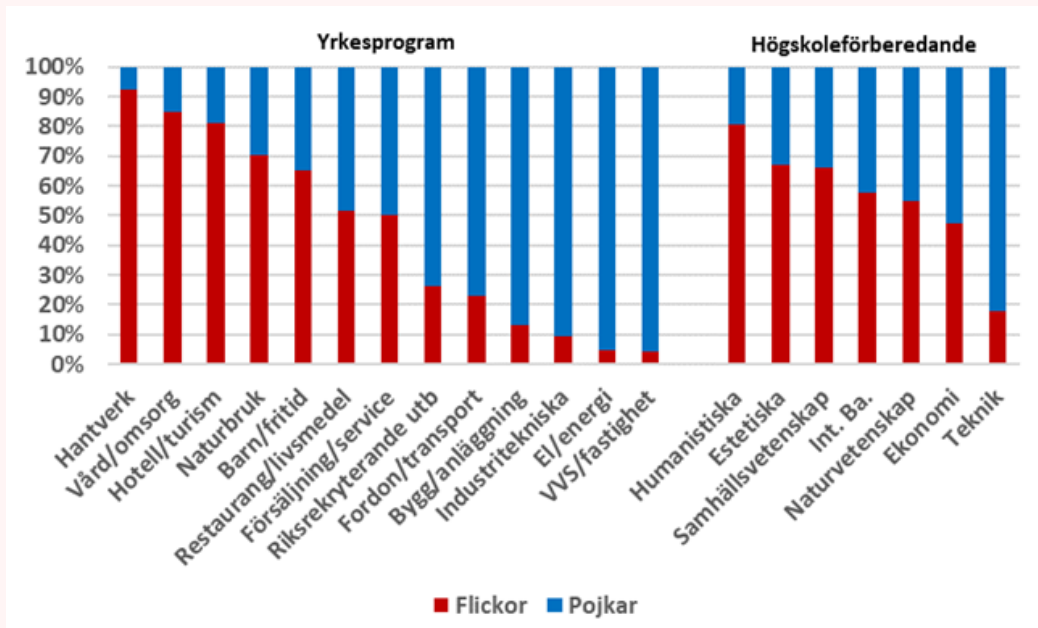
- Löneskillnaderna mellan könen har minskat över tid.
- Löneskillnaderna mellan kvinnor och män är större inom tjänstemannagrupperna än bland arbetare.
- Kvinnor i arbetaryrken tjänar 88 procent av arbetarmäns löner
- Kvinnor i tjänstemannayrken tjänar 84 procent av tj-mäns löner
- Lönenivåerna är högre bland tjänstemän.

Könsuppdelade utbildningsval leder till könssegrerad arbetsmarknad

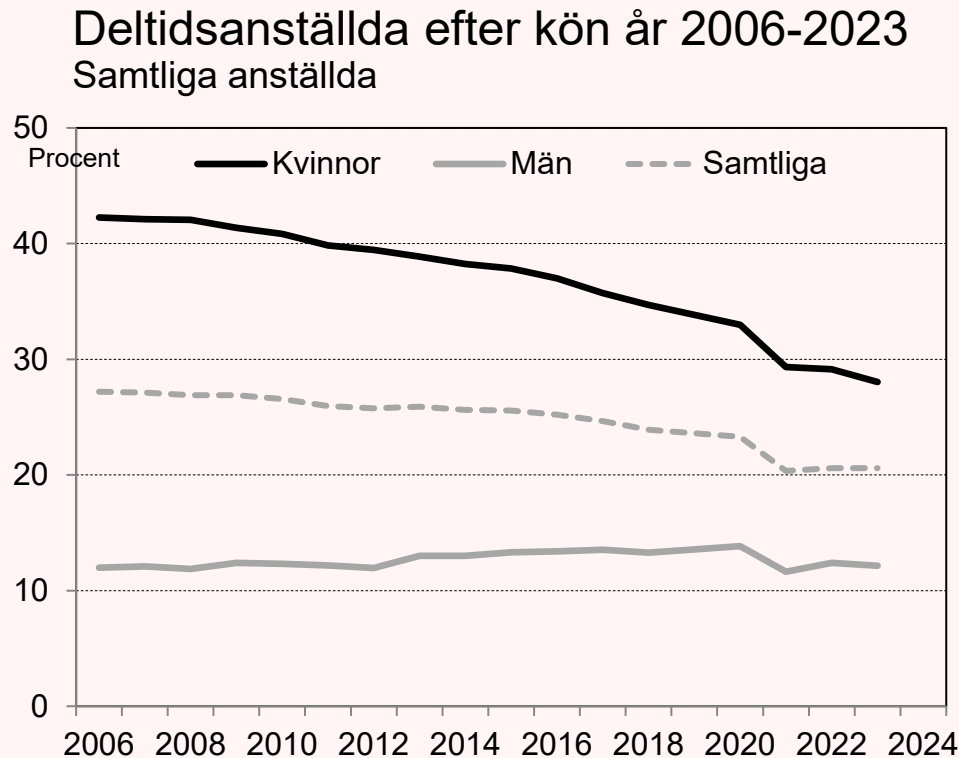

Andelen pojkar/flickor som sökt olika program i första hand, Läsåret 2022/23

Medellön för arbetare och andel kvinnor efter bransch 2023

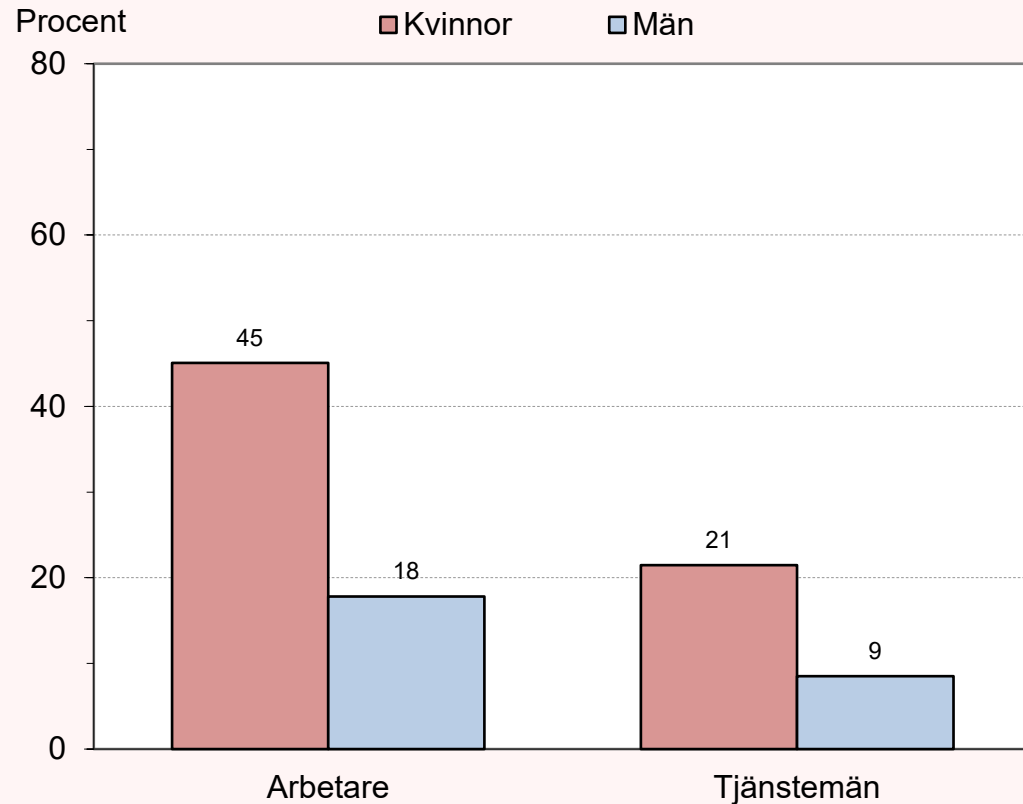

Arbetstider och anställningsformer spelar roll för inkomstskillnaden

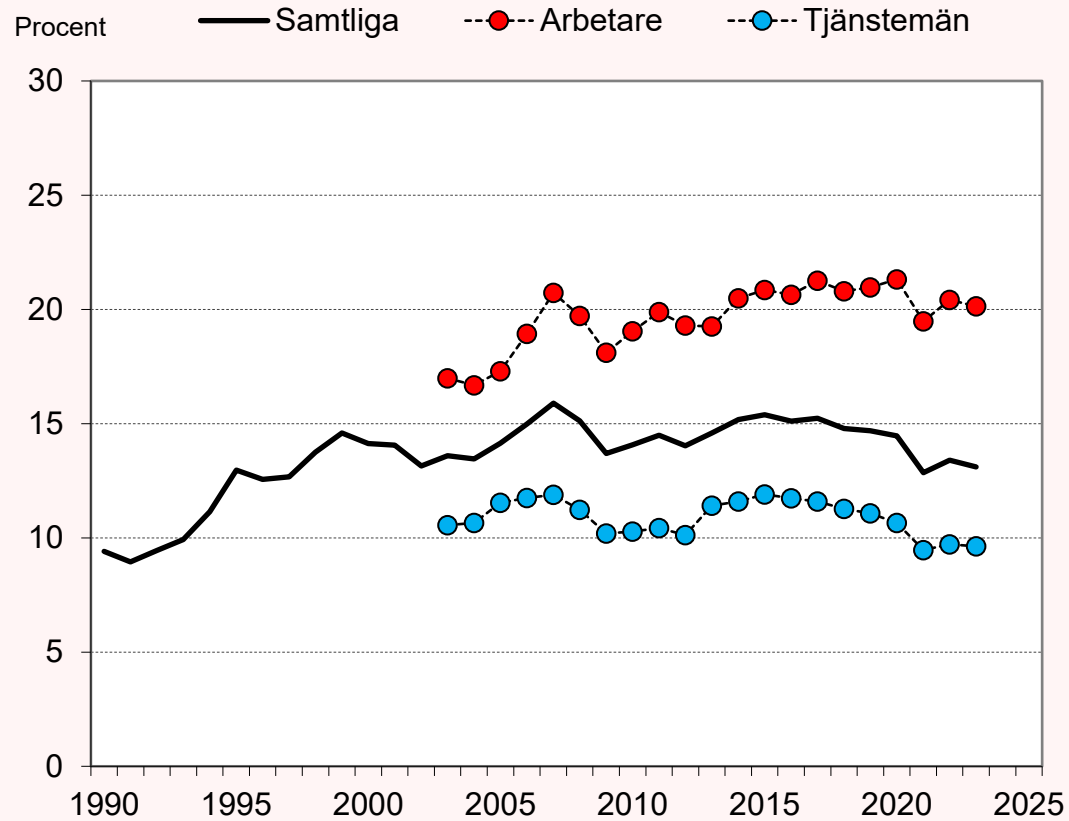
- Arbetstider och anställningsformer spelar roll för inkomsten och den ekonomiska tryggheten
- Andelen kvinnor som arbetar deltid har minskat över tid

Deltidsarbete vanligare bland kvinnor i arbetaryrken

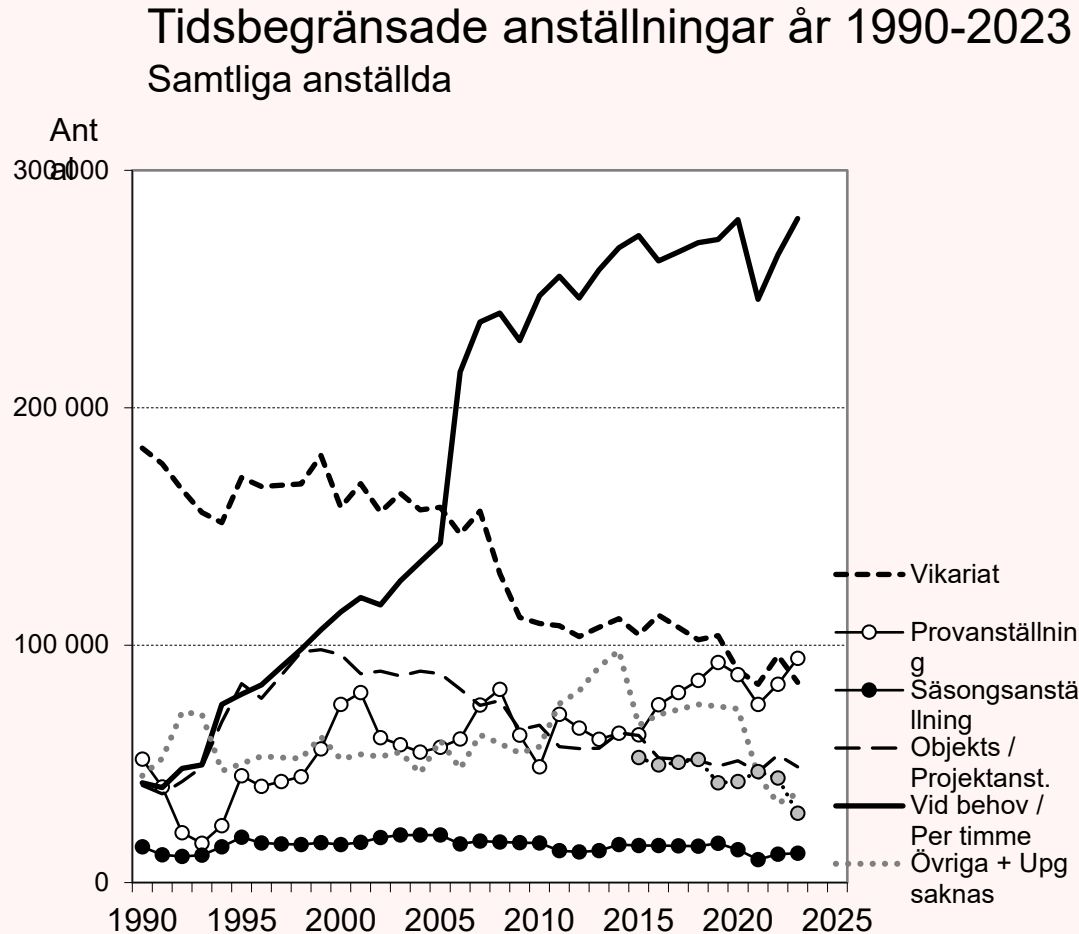
- Den viktigaste orsaken till deltidarbete bland arbetare är att det inte finns heltider
- Andra orsaker är att arbetet är för fysiskt eller psykiskt tungt
- Studier är en vanligare orsak för tjänstemän.
- Kvinnor i tjänstemannayrken arbetar oftare deltid pga omsorg av barn.
- Då krävs heltidsanställning i botten

Tidsbegränsade anställningar vanligt inslag på arbetsmarkanden sedan 1990-talet.

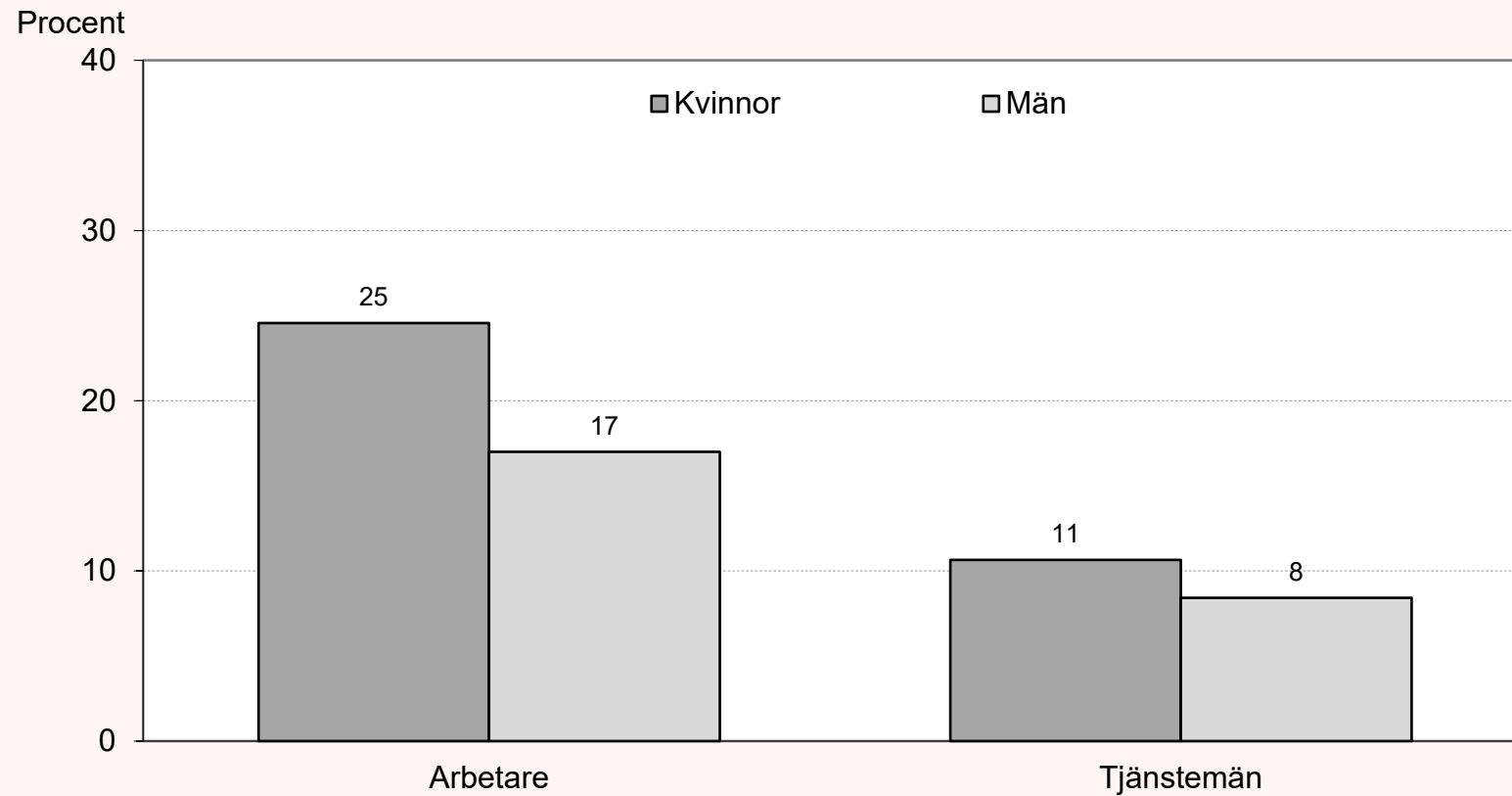
- Runt 13 procent av anställda har en tidsbegränsad anställning
- Drivet av arbetsgivares preferens om flexibilitet i schema och personalstab
- Arbetare har i högre utsträckning än tjänstemän tidsbegränsade anställningar
- Andelen relativt konstant över tid.

De mest osäkra anställningarna har ökat mest

- Även om andelen korta anställningar inte ökat sett till sysselsatta i stort –
- Sammansättningen av korta anställningar har ändrats
- Vid behovs-anställningar ökat stort
- Vanligt framförallt i arbetaryrken
- Aktiva politiska beslut om mer flexibel arbetsrätt drivit på förändringen

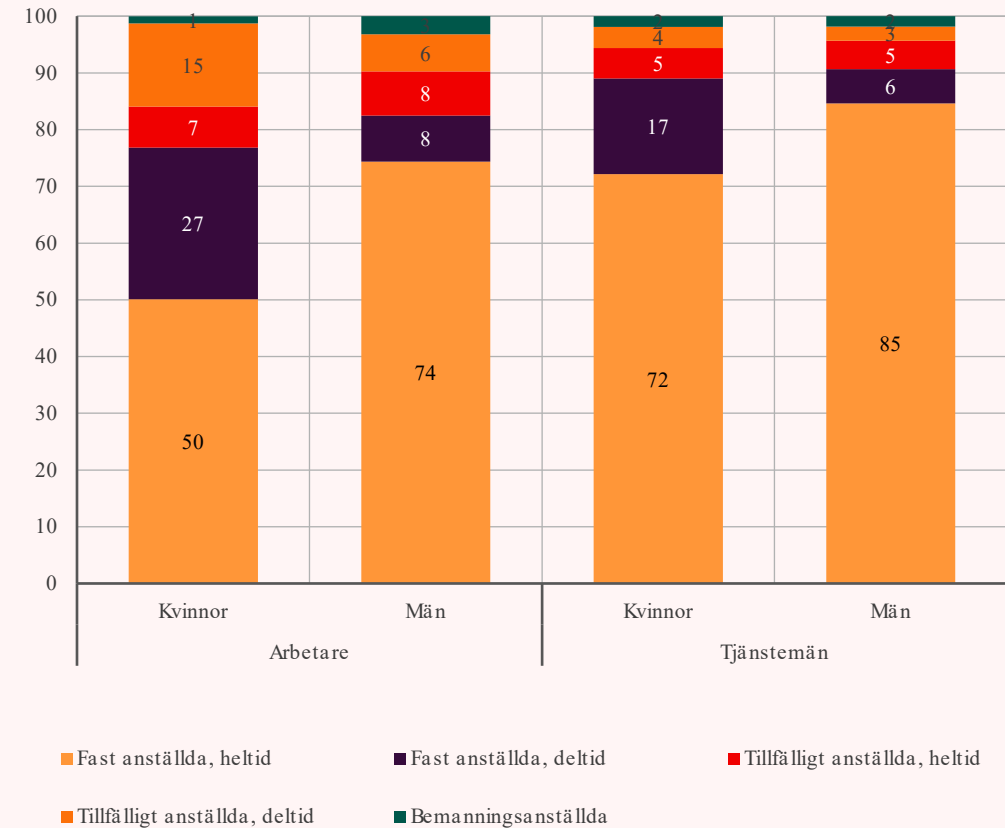
Kvinnor i arbetaryrken är i högst utsträckning tidsbegränsat anställda

Fast anställning på heltid en trygghet för anställda

- 5 av 10 kvinnor har en fast heltidsanställning
- Andelen har ökat de senaste åren
- Överlag har män ”tryggare” anställningar
- Påverkar det ekonomiska handlingsutrymmet
- Ger ökat inflytande i arbetet

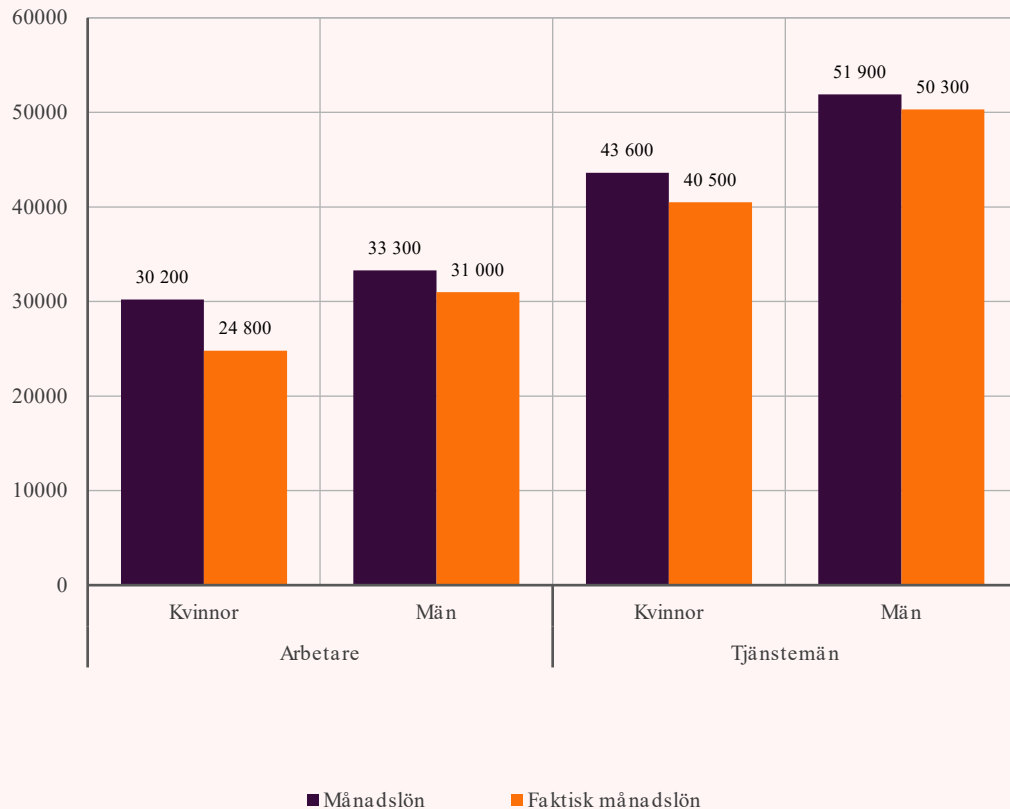

Deltidsarbetet påverkar inkomsten varje månad

Månadslön och faktisk månadslön

Anställda 20–66 år, 2023.

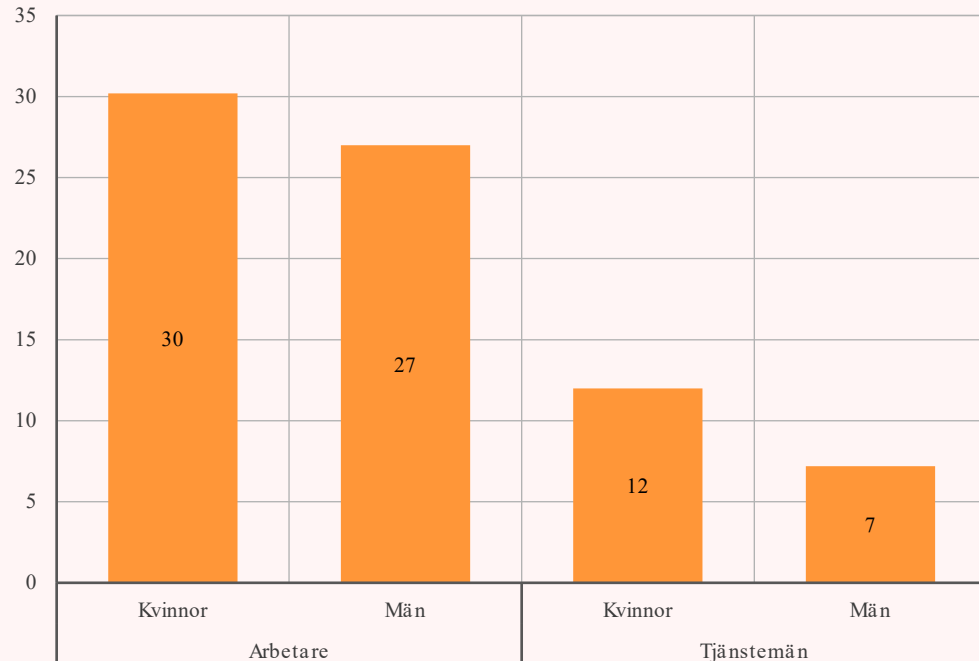
- Lönestatik presenteras uppräknat till heltider
- Tar inte hänsyn till det utbredda deltidssarbetet i vissa grupper.
- ”Faktisk månadslön” ger en bättre bild av vad man har att leva på varje månad
- Kvinnor i arbetaryrken skulle i genomsnitt tjäna 5400 kr i månaden om heltid var norm.

Klass och könsskillnader i ekonomiska marginaler

Saknar marginal för oväntade utgifter

Andel i procent.

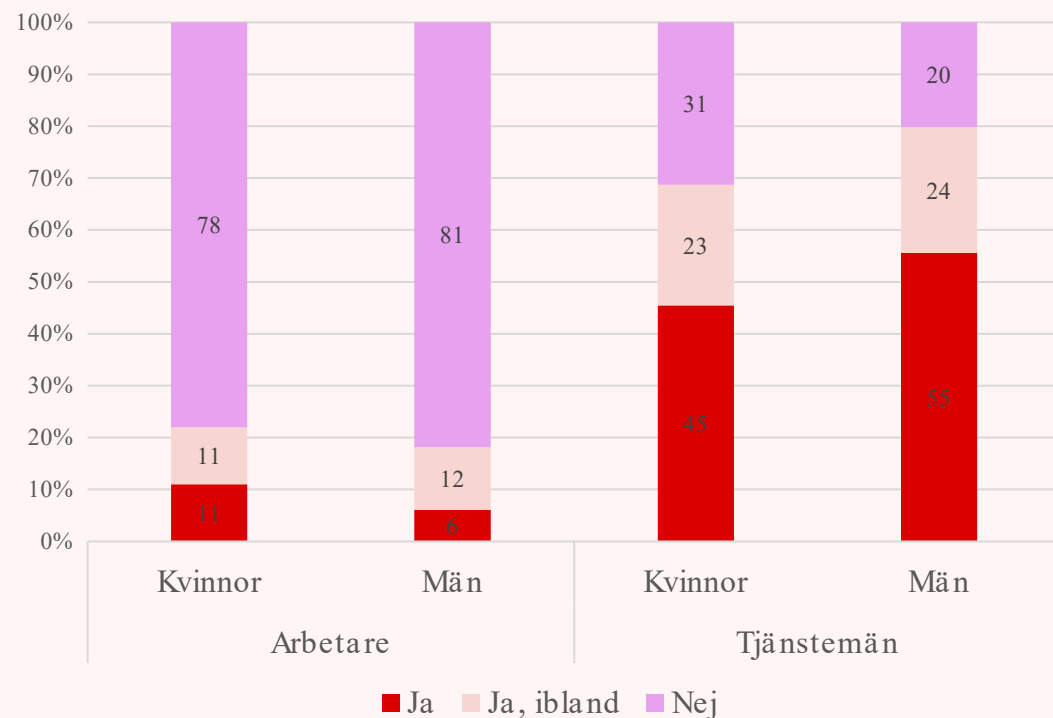

- Skillnaderna i lön, arbetstid och anställningsvillkor ger stora skillnader i ekonomisk trygghet
- 3 av 10 kvinnor i arbetaryrken kan inte klara av en oväntad utgift på 13 000 kr inom en månad.

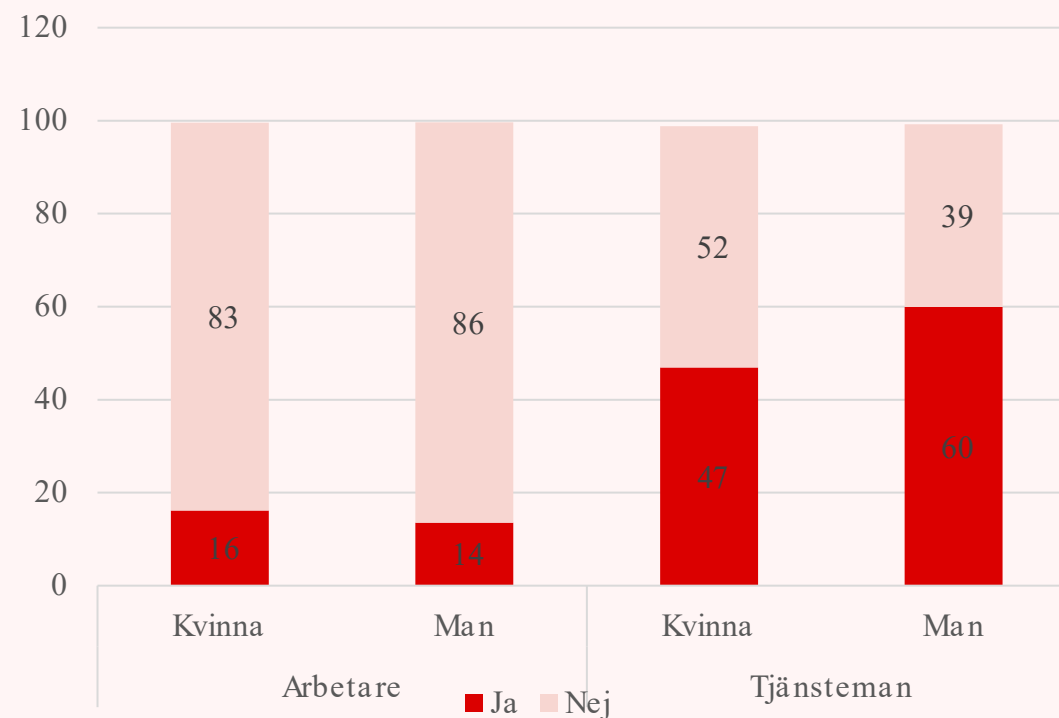
Arbetslivet sätter ramar för att kunna kombinera arbete och familj

Få arbetare kan arbeta hemifrån

Få arbetare kan "vobba"

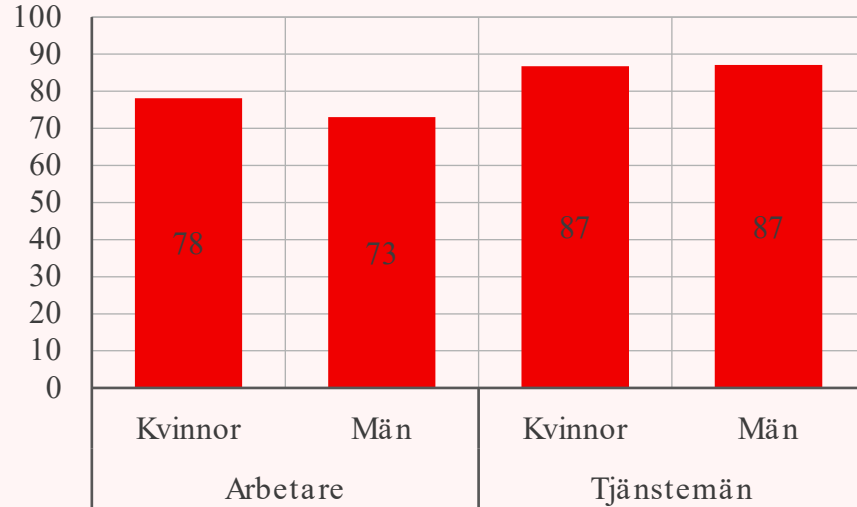
Att dela föräldraledigheten – det spelar roll vad arbetsgivaren tycker

- Arbetsgivare uppfattas vara mindre positiva till att män tar hälften av föräldraledigheten än till att kvinnor gör det.

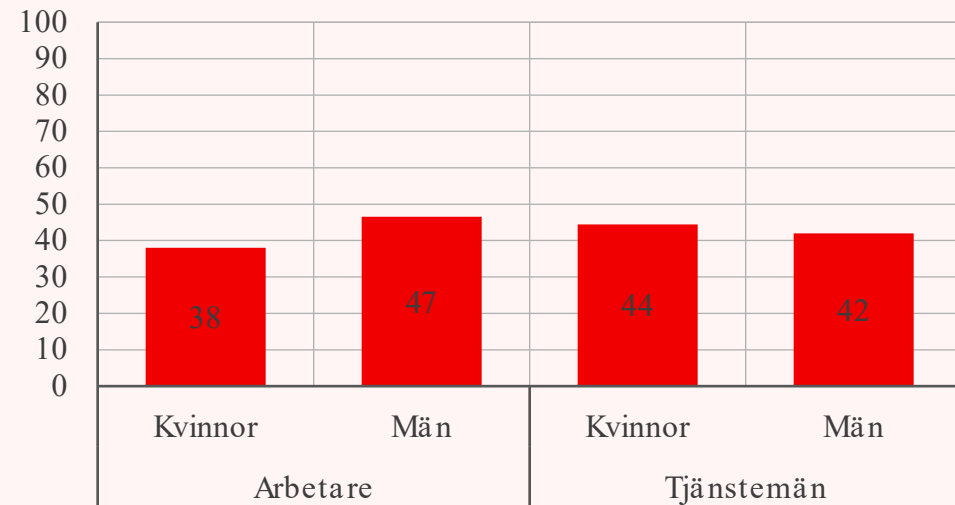
Arbetsgivarens acceptans för att kvinnor tar hälften av föräldraledigheten

Andel i procent.

Arbetsgivarens acceptans för att män tar hälften av föräldraledigheten

Andel i procent.

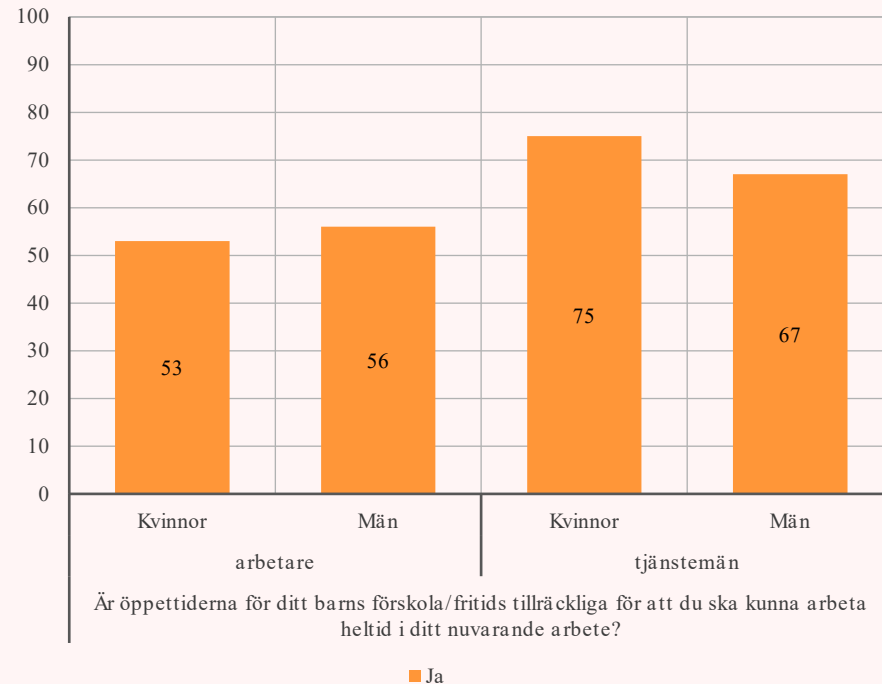

Arbetstider dygnet och veckan runt – förskolans öppettider räcker inte för arbetare

Öppettiderna i förskolan eller fritidshemmet är tillräckliga för att kunna arbeta heltid

Andel i procent.

- Både arbetare och tjänstemän arbetar utanför kontorstider – men arbetare gör det i högre utsträckning
- Deltidsarbetande jobbar oftare helger, nätter och kvällar
- 5 av 10 kvinnor i arbetaryrken uppger att de förskolans öppettider räcker till för att de ska kunna arbeta heltid i sitt yrke.
- 15 procent av arbetarna och 4 procent av tjänstemännen behöver barnomsorg under andra tider än när förskolan är öppen

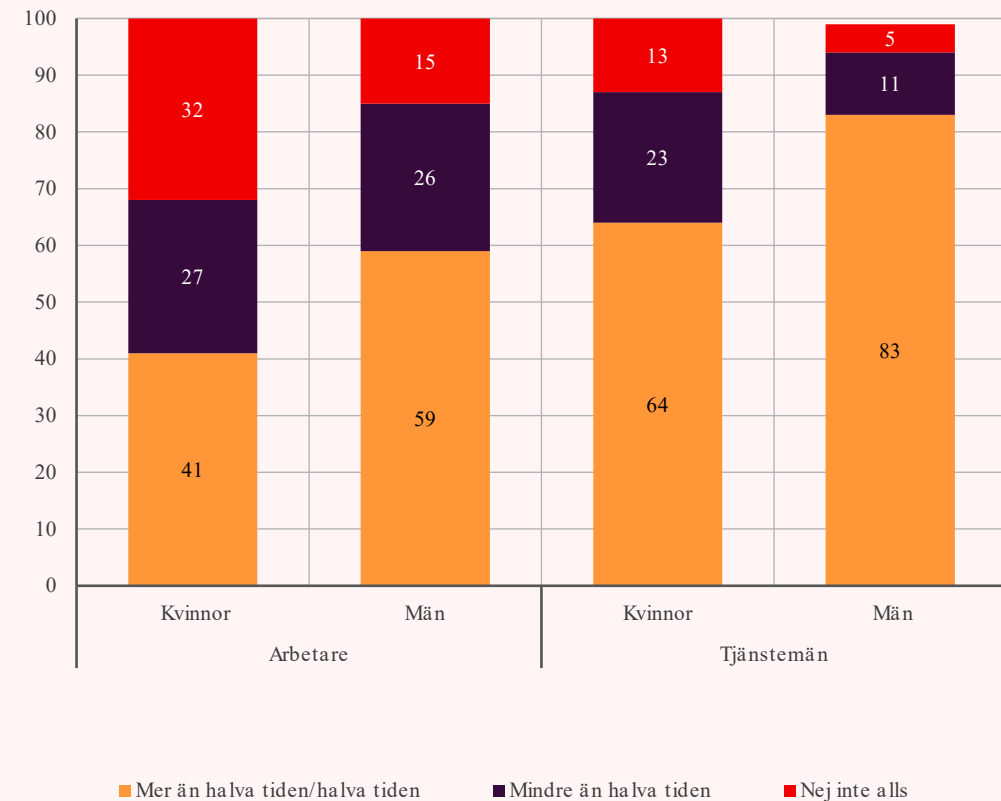
Orka hela arbetslivet

- Arbetares inflytande över sin arbetstakt och upplägg av arbetet har minskat påtagligt de senaste decennierna. Minskningen har fortsatt de senaste åren.
- Sedan 1990-talet har andelen kvinnor i arbetaryrken som inte kan ta korta pauser under arbetsdagen ökat kraftigt.
- Ökad produktionstakt och minskad bemanning troliga orsaker.

Kan du ta korta pauser i stort sett närsomhelst?

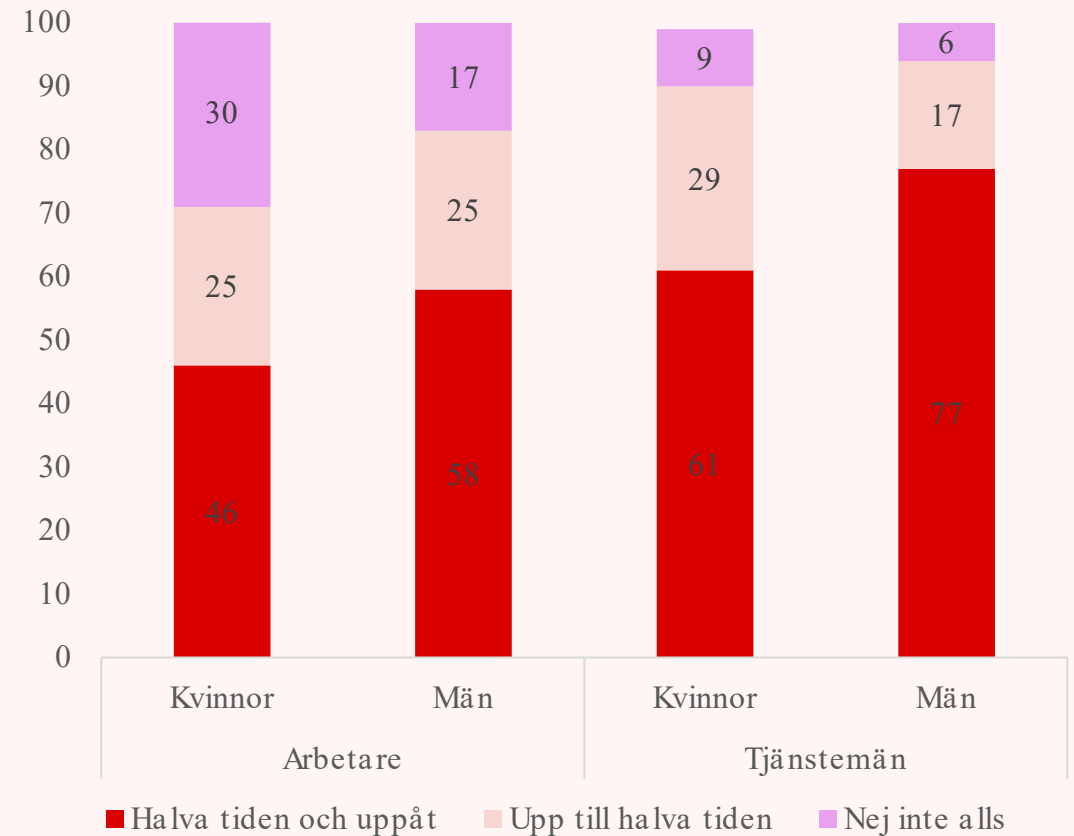
Andel i procent

Skillnader i möjlighet att bestämma sin arbetstakt

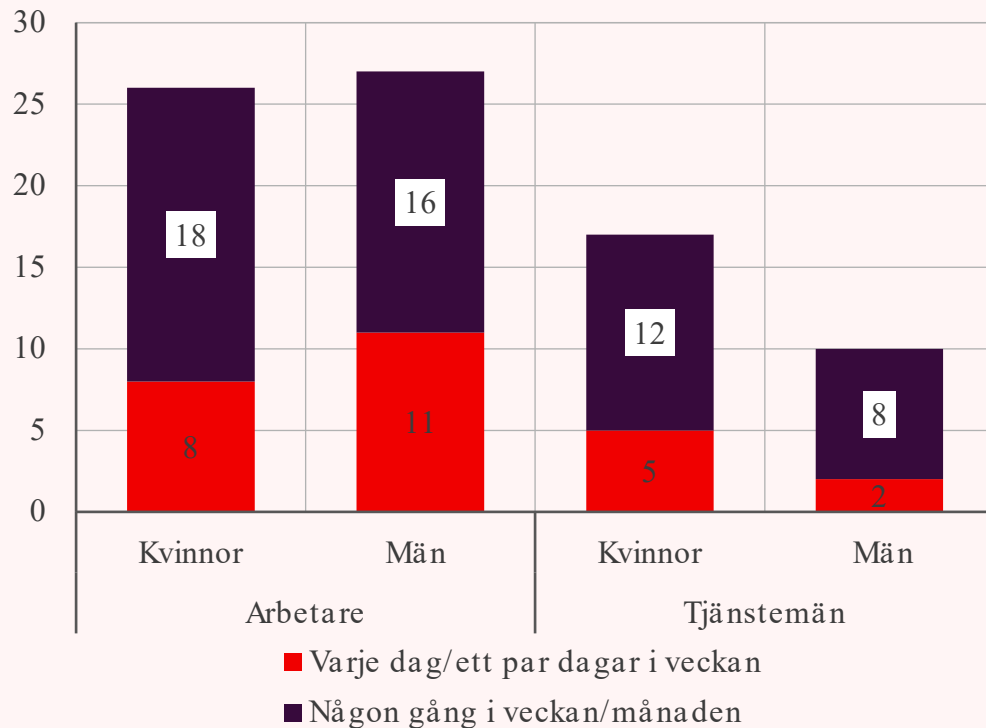
- 1 av 3 kvinnor i arbetaryrken kan inte alls bestämma sin arbetstakt
- Styrt arbete och högt arbetstempo i många arbeten
- AI och digital arbetsledning påverkar inom bl.a. lager och distribution
- Låg bemanning eller styrd produktionstakt inom tex tillverkning sätter press

Att kunna vara trygg på jobbet

Arbetar ensam och riskerar att utsättas för hotfulla situationer
Andel i procent

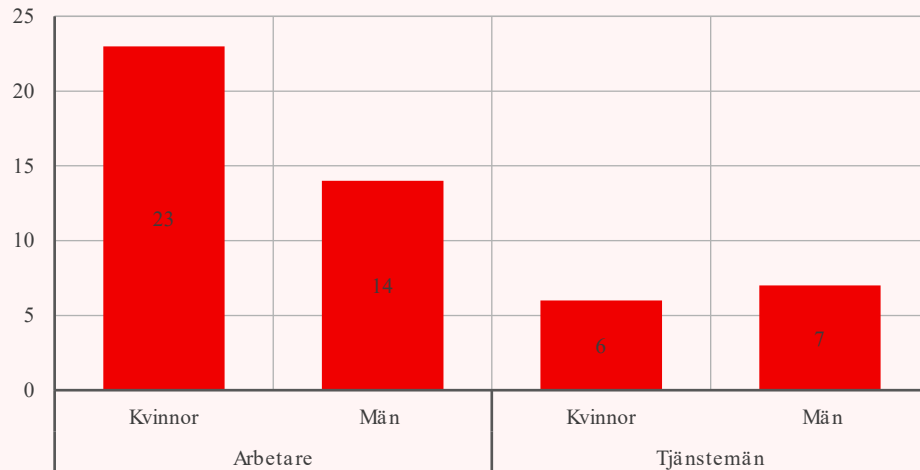

- Hot och våld är vanligt på flera delar av arbetsmarknaden
- Kontaktyrken särskilt utsatta
- Att arbeta ensam kan också vara en risk
- Män i arbetaryrken i högst utsträckning utsatta för svåra arbetsskador och arbetsolyckor

Arbetsmiljö och arbetsvillkor får konsekvenser för arbetslivets längd

Orkar inte arbeta fram till ordinarie pensionsåldern
Andel i procent. (svarande 50-64 år)

- Nära var fjärde äldre kvinna i arbetaryrken tror inte att de orkar jobba till ordinarie pension
- Att sluta jobba tidigare är dyrt – kostar i pension
- Brister i sjukförsäkring och förtidspension göra att man förlorar ytterligare

Livet utanför då?

- Ett gott arbetsliv gör det möjligt att ha ett liv även utanför arbetet
- Ekonomiska villkor, arbetstider och arbetsmiljö sätter ramarna för sociala aktiviteter.
- Har jag råd? Är nån annan ledig när jag är? Orkar jag?

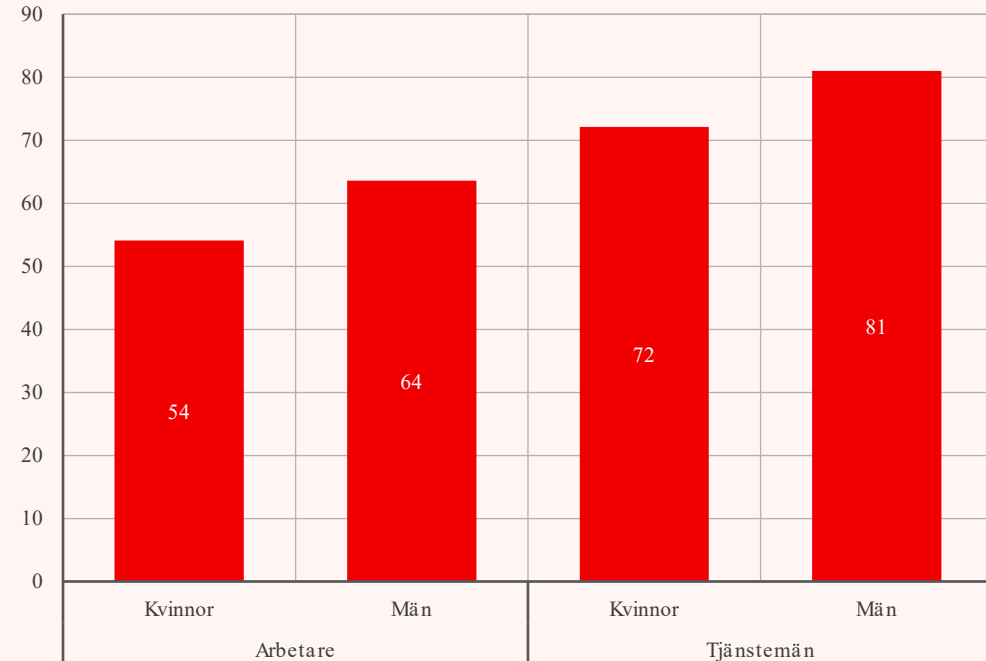
Tydliga klasskillnader i fritidsvanor för vuxna och barn

- Hälften av kvinnorna i arbetaryrken har råd att regelbundet delta i aktiviteter som kostar pengar
- 18 % av barn i låginkomsthushåll har avstått umgänge med kompisar för att de inte haft råd att delta, jämfört med 6% av barn i hushåll med högre inkomster

Deltar regelbundet i fritidsaktiviteter som kostar pengar

Andel i procent

Råd att åka på semester? Ökade skillnader mellan arbetare och tjänstemän

Har inte råd att åka på en veckas semester per år

Tabell 2

	2021	2022	2023
	(%)	(%)	(%)
Arbetare	7,2	11,1	13,5
Kvinnor	9,8	12,9	15,6
Män	5,7	10	12,3
Tjänstemän	1,3	3,1	3,8
Kvinnor	1,7	3,7	5,6
Män	0,8	2,4	2
Skillnad mellan arbetare och tjänstemän	5,9	8	9,7

Not: Data från SCBs Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF), svar på frågan: Om du skulle vilja, har du råd att varje år ha minst en semestervecka någon annanstans än hemma? Boende i sommarstuga hos vänner eller släktingar räknas också med.

Vad gör vi åt det här då.

Central insikt:

Arbetslivsvillkor i fokus – makt och resurser centrala och ojämnt fördelade.

Men omfördelande system behövs – som understödjer jämlikhet och jämställdhet i arbetslivet.

Ansvar ligger hos:

- Arbetsmarknadens parter – löner och villkor
- Staten – fördelningspolitik, bra socialförsäkringar och fungerande välfärd.
- Kommunerna: Barnomsorg utanför kontorstid

